

* * *

זיוה שמיר

תרגומי שירה: מסע במרחבי תבל

סוס ורוכבו

דהירה על סוס בדרך הביתה

ויליאם שייקספיר ורוברט פרוסט

סונטה 50 של שייקספיר מתארת אדם הרוכב על סוס, והוא משתוקק להגיע ליעדו – להימצא כבר בזרועות האהוב/ה המחכה לו במרחקים. במילה האנגלית "*friend*" אין בידול מגדרי, אך בתרגום העדפתי "רעי", בהנחה שאילו פנה המשורר לנמענת אישה, הוא היה בוחר ככל הנראה באפיתט אחר.

הסונטה מותחת קו של אקבלה בין הדרך המוחשית של הסוס ורוכבו לבין הדרך המטפורית המייצגת את כל מהלך החיים. הדרך הולכת ומתקצרת, במובן החיובי (מטרתו של הרוכב, בית ידידו האהוב, הולכת וקרבה) ובמשמעות השלילית (גזר דינו של החלוף מחכה לכל בן תמותה בסוף הדרך). המסע המהיר מקצר אמנם את הדרך, אך גם מחיש את הקץ:

SONNET 50

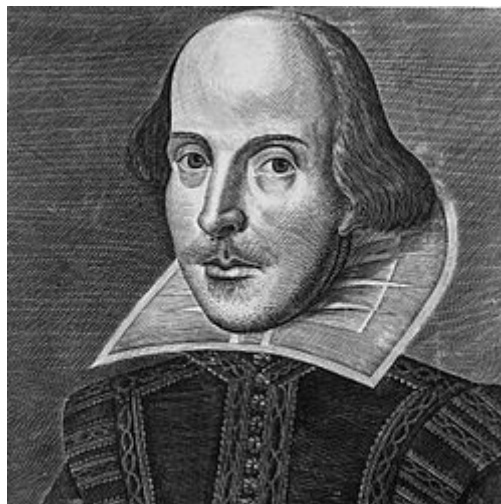
How heavy do I journey on the way,
When what I seek, my weary travel's end,
Doth teach that ease and that repose to say,
'Thus far the miles are measured from thy friend!'
The beast that bears me, tired with my woe,
Plods dully on, to bear that weight in me,
As if by some instinct the wretch did know
His rider lov'd not speed being made from thee.
The bloody spur cannot provoke him on,
That sometimes anger thrusts into his hide,
Which heavily he answers with a groan,
More sharp to me than spurring to his side;
For that same groan doth put this in my mind,
My grief lies onward, and my joy behind.

סונטה 50

ויליאם שייקספיר

מָה רַב הַדָּוִי, וּמָה רַבָּה הַדֶּרֶךְ,
לְמַחֲזוֹ חֶפְצִי אֲשֶׁר אֶפְסָעִי.
לְהוֹתִי בְּעֵלוֹתַי עַל עֶרְשׁ,
אֲדַע: מִלִּין בִּינִי לְבִין רָעִי.
סוֹסִי שְׁנַתְיָגֵעַ מִיגוֹנִי,
אֵט מִתְנַהֵל לְאַה, נוֹשֵׂא בְּעַל.
כְּמוֹ אוֹתָתוֹ חוֹשִׁיוֹ לוֹ שְׁאֲנִי
מִמֶּךָ לְהַפְרֹד אֵינִי יָכוֹל.
לֹא תִמְרִיצֶנּוּ גַם מִפֶּת הַמוֹט,
בְּמָרִי רוּחִי לְצִלְעוֹתָיו אֶדְחֶף,
וּבִסְבָּלוֹ רַק אֲנַחָה יִפְלֹט,
אֶךְ זֶה לִלְב עֲשָׂרוֹת מוֹנִים תִּכָּאֵב.
כִּי לִי תִלְחַשׁ דוֹמָם הָאֲנַחָה:
אֵיךְ מְגִיעַ, פֶּסֶה הַשְׁמָחָה.

מאנגלית: זיוה שמיר

ויליאם שייקספיר. דיוקן דרושאוט מ-1623. ויקיפדיה.

בתקופה האליזבתנית, הסוס – בלוויית כרכרה או בלעדיה – היה אמצעי המסע הנפוץ ביותר במרחבי האי הבריטי אפילו באותם מקומות המרושתים בתעלות מים. לא ייפלא אפוא ששתיים מן הסונטות של המשורר האנגלי הנודע סיר פיליפ סידני בספרו "אסטרופל וסטלה" (1580) מתארות אף הן סוס ורוכבו. באחת מהן מדמה המחבר את עצמו לסוס, ובשנייה הוא מדבר בשבחה של הדרך הגדולה שהתענגה למגע נשיקת רגלה של סטלה, אהובת לבו.

לימים כתב המשורר האמריקני רוברט פרוסט את אחד משיריו הנודעים "חנייה מול יערות בערב מושלג" (נכתב ב-1922 ופורסם ב-1923), המתאר אף הוא סוס ורוכבו. באמצע הדרך לביתו עורך הדובר חניית ביניים ליד בית זר, מוקף ביערות המכוסים בשלג כבד. מראה היער המושלג מעורר בו מחשבות על הקיום האנושי, על העדפותיו בחיים, על החיים ועל המוות. אפשר ששורות מתוך סונטה 50 של שייקספיר הדקדו בתודעתו בעת שכתב בשירו הקצר על שמוטלת עליו המשימה "מילין לגמא" בטרם ישמוט את ראשו.

שני השירים – האנגלי והאמריקני – הם שירי מדיטציה שוקטים המשקפים את מחשבותיו של אדם העושה דרך מפרכת, ובעודו שואף בכל מאודו להגיע למחוז חפצו, הוא עורך השוואה טבעית ומתבקשת בין דרכו המפרכת לבין מהלך חייו. שניהם מעמתים את הפנים עם החוץ, ומתארים אדם בעל נפש סוערת העומד על רקע תמונת נוף שלווה:

Stopping By Woods on a Snowy Evening

By Robert Frost

Whose woods these are I think I know.
His house is in the village though;
He will not see me stopping here
To watch his woods fill up with snow.

My little horse must think it queer
To stop without a farmhouse near
Between the woods and frozen lake
The darkest evening of the year.

He gives his harness bells a shake
To ask if there is some mistake.
The only other sound's the sweep
Of easy wind and downy flake.

The woods are lovely, dark and deep.
But I have promises to keep,
And miles to go before I sleep,
And miles to go before I sleep.

רוברט פרוסט. ויקיפדיה.

חנייה מול היער בערב מושלג רוברט פרוסט

לְמִי הַיְעָרוֹת מוֹלִי דוֹמָה אֲדַע
הוּא אֶת בֵּיתוֹ בְּתוֹךְ הַכֶּפֶר נָטָה,
הוּא לֹא רָאָה עֵת מִבְּטֵי סָקָר
אֵיכָה הַשְׁלִיג הַיֵּעַר שְׁנֵטֶע.

בָּרִי, סוֹסִי חוֹשֵׁב שְׁזָה מוֹזָר,
שְׁכָאן עֲצָרְנִי, בָּאִין בְּקִתָּת אֶפֶר;
בֵּין שְׁלֵג יַעַר לְצִנַּת אָגָם
שׁוֹרֵר לוֹ עָרֵב קָר וְנֶעֱפֶר.

הוּא מְנַעֵר אֶת מְצִלַּת הַגֵּב
לְשֹׂאוֹל אִם לֹא נִפְלָה אִיזוֹ שְׁגָגָה,
אִין קוֹל סְבִיבָנוּ, לֹא נִשְׁמַע גַּם אוֹת,
רַק נְהֵם רוּחַ, שְׂאוֹן פְּתִיחֵי תוֹנָה.

הַיֵּעַר כֹּה יָפֶה, אָפֵל, עֲמֹק,
אֲדָ עַל גְּבִי מְטֹל עַל מְשִׁימוֹת.
מִלִּין לְגִמָּא בְּטָרֶם רֹאשׁ אֶשְׁמֹט,
מִלִּין לְגִמָּא בְּטָרֶם רֹאשׁ אֶשְׁמֹט.

מאנגלית: זיוה שמיר

גם שירו של רוברט פרוסט, כמו הסונטה השייקספירית, מאניש את הסוס ומעניק לו מחשבות ורגשות. גם הוא מפתח את האנלוגיה שבין הדרך לבין מהלך החיים. המטרה רחוקה, והסוס עוצר לפי שעה לצדו של בית דומם שאין בו אות חיים, בית שהיערות והנופים המקיפים אותו מכוסים בשלג כלובן התכריכים. הדובר מנחם את עצמו באָמרו שעל כתפיו מוטלות עדיין משימות כבדות ולפניו משתרעת עדיין דרך ארוכה בטרם ישמוט את ראשו; וכך – בניגוד לסונטה השייקספירית – שיר ההרהורים העצוב של רוברט פרוסט מסתיים בנימה אופטימית של תקווה ואמונה בעתיד – בדרך המשתרעת לפניו.

ובשירה העברית? מעניין להיווכח ששירי המסע העבריים מתארים תכופות את העגלה, או את הכרכרה, ולא את הסוס. יוצא מן הכלל הוא שירו המפורסם של דוד פוגל "לאט עולים סוסי".

זיוה שמיר